

УДК 78.072(100=161.2)

**МУЗИКОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРІЯ ОРАНЬКОГО НА ТЛІ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

Дацюк Степан Якович – професор, директор Інституту музичного мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний
університет ім. І. Франка,
м. Дрогобич
orcid.org/0000-0003-1795-9288
doi.org/10.35619/ucpmk.vi30.191
olnim@ukr.net

Серед митців української діаспори, які сприяли популяризації досягнень української музичної культури є Юрій Оранський – диригент, педагог, концертмейстер, автор обробок, рецензент і музикознавець.

Педагогічна праця Ю. Оранського перепліталася з музикознавчою сферою його діяльності. Відомою серед досліджень Ю. Оранського є стаття «Поліфонічні твори українських композиторів», у якій автор розкриває еволюцію жанру, аналізуючи поліфонічні полотна українських композиторів. У праці «Різдвяні пісні» автор виводить історичні витoki жанру від прадавніх часів, описує дар голосоведення у обробках українських композиторів. Способом популяризації української музики були задумані ним і здійснені «портрети» українських митців у серії «Альбом на екрані». Уся багатовекторна музикознавча діяльність Ю. Оранського є зразком служіння рідному народові, спрямована на репрезентацію і популяризацію українського музичного мистецтва у світі.

Ключові слова: Юрій Оранський, музикознавець, диригент, композитор, педагог, діаспора

Постановка проблеми. Серед митців української діаспори, які сприяли популяризації досягнень української музичної культури в світі, розкривали традиційні й особливі сторінки розвитку музичного мистецтва як в еміграції, так і в Україні малознане ім'я Юрія Оранського.

Дослідження їхньої спадщини і застосування провідних напрямів в умовах розвитку українського суспільства матиме важливе значення. Як зазначав бібліограф зі США Р. Савицький-мол., Ю. Оранський був «не теоретичний музиколог, а радше практичний. Крізь десятиліття його праця й досвід диригента вможливує йому глибше розуміти музичні процеси, орієнтуватись на публічну реакцію, та такі чи інші успіхи на музичних (іноді крутих) стежках і сценах життя» [11; 2].

Аналіз основних досліджень та публікацій. Окремі публікації Р. Савицького-мол., Н. Шумакової частково розкривають життєвий і творчий шлях Ю. Оранського. Характеристику його творчості як диригента і педагога знаходимо у статтях Л. Коваленко, М. Скала-Старицького, М. Рибак, Т. Богданської, С. Павлишин, монографії Г. Карась. Цінність складають й відгуки та музикознавчі розвідки самого Ю. Оранського, опубліковані в часописах «Свобода», «Наше життя» та збірках статей, які дають можливість для дослідження музикознавчої сфери його діяльності.

Мета дослідження полягає в окресленні музикознавчої діяльності визначного діяча українського мистецтва з діаспори, диригента і педагога Ю. Оранського.

Виклад основного матеріалу. 30 січня 1917 р. у Харкові народився Юрій Плевако-Оранський. Переживши разом із родиною Голодомор 1932-1933 рр., майбутній відомий діяч української музичної культури втратив своїх найрідніших у часи сталінських репресій проти української інтелігенції. Батько митця Микола Плевако (1890-1941 рр.) – відомий літературознавець, бібліограф, педагог. Серед його праць: «Хрестоматія нової української літератури» (2 томи), «Шевченко й критика (еволюція поглядів на Шевченка)», «Шевченків «Щоденник», «Поезії. «Кобзар» Т. Г. Шевченка». Від 1919 р. він займався педагогічною діяльністю, викладаючи українську літературу і українознавство у Кам'янець-Подільському, Києві (1920-1922 рр.), від осені 1922 – у Харкові. Від 1930 р. розпочалися репресивні гоніння вченого, звинувачення у націоналізмі. 1938 р. його арештували, а заслання М. Плевако відбував на станції Вишнівка у Казахстані, де й загинув 25 квітня 1941 р. [6; 145].

Такою ж важкою є й доля матері Ю. Оранського, яку заарештовано 27 вересня 1941 р. із відбуванням покарання у Холодногірській в'язниці, й страчено з іншими ув'язненими через, начебто, неможливість їх евакуювати [15; 24].

Ю. Оранський отримав музичну освіту в Харківській консерваторії (1935-1943 рр.) у С. Богатирьова на відділах музичного виховання, історико-теоретичному, а також хормейстерському та оперно-симфонічному диригуванні. Згодом як диригент працював у Києві (1943 р.), Коломії (1943-1944 рр.), Дрогобичі (1944 р.). Переживши репресії у 1930-х рр., Ю. Оранський врятувався виїздом до Німеччини, де продовжив навчання на здобуття ступеня професора у Фрайбурзі (1945–1949 рр.). У 1950 р. митець переїхав до Америки і оселився у Філадельфії. Як відомо, у 1952 р., за ініціативою піаніста-

педагога Р. Савицького в Нью-Йорку та Філадельфії створено Український Музичний Інститут (УМІ). Тут митець і розпочав викладати в класі фортепіано та теоретичних предметів, а згодом очолив філію УМІ у Філадельфії. Крім педагогічної діяльності, Ю. Оранський здійснював записи платівок, а також писав власні твори – інструментальні п'єси і хори, переважно обробки народних пісень, здійснював опрацювання творів українських композиторів для можливостей виконання в умовах, які диктувало життя в еміграції – аранжування для різних складів, інструментальних і вокальних, з огляду складу хорів, солістів чи ансамблів. Доволі часто виступав як лектор, доповідач на наукових конференціях, писав статті, здійснив серію творчих портретів українських композиторів виконавців «Альбоми на екрані».

Відомою серед праць Ю. Оранського є стаття «Поліфонічні твори українських композиторів», у якій автор розкриваючи еволюцію жанру, доводячи необхідність його вивчення у музичному вихованні стверджував: «Твори старокласичного, поліфонічного стилю постійно й беззмінно є у програмах кожного року навчання музики та в музичних школах цілого світу, і не лише щоб їх виконувати і студіювати. Поліфонічна музика, як надзвичайний витвір людської духовності, пустила такі глибокі коріння, які виключають заперечення її життєздатності. Вона стала вічно привабливою і суттєвою для творчості у всіх новіших стилях, від класиків починаючи та всіма відмінами сучасної музики закінчуючи. Мабуть, жаден композитор у своїх креаціях не минув якщо не строгої форми канону, інвенції чи фуґи, то принаймні користувався, в тій чи іншій мірі, поліфонічними засобами, засобами імітації. Ще більше того: не дивлячись на досягнуту у XVIII столітті очевидну досконалість поліфонії, на підставі творчості композиторів пізніших генерацій можна говорити про еволюцію фуґи, про її дальший розвиток під впливом вже гомофонічного мислення, та про органічне поєднання поліфонії з музикою модерного напрямку. У цьому і виявилась невмирущість стилю» [8; 5].

Автор праці ставить завдання розкриття міри впливу стародавнього поліфонічного стилю на українську музику, елементів поліфонії в українській музиці, висвітлення питання про те, що нового і оригінального внесли українські композитори в цій сфері до скарбниці світового музичного мистецтва. Розкриваючи ці проблеми, Ю. Оранський зазначав, що у творчості М. Лисенка знаходимо певну кількість, «з великим смаком застосованих, засобів імітації». До поліфонічного письма звертався і Я. Степовий (Три фуґи для фортепіано, Фортепіанна сюїта – своєрідна обробка українських народних пісень). Автор зауважує, що «українська народна пісня стає темою поліфонічних творів» і «уже це є новим вкладом українців до світової музики». М. Леонтович на основі традиційних поліфонічних засобів, в органічному їх поєднанні з українською народною поліфонією, створив зовсім оригінальний жанр обробки народної пісні. «Це вже поважний вклад української самобутності! до загальнонародської музичної культури» – писав Ю. Оранський, а «творчість Леонтовича мала великий вплив на цілі покоління композиторів, від його молодшого сучасника – М. Вериківського, до нашого Ігоря Соневицького включно» [8; 5].

У статті Ю. Оранський подає аналіз поліфонічного стилю в кантаті-поемі «Хустина» Л. Ревуцького, кантаті-симфонії «Кавказ» С. Людкевича, Українській Сюїті для фортепіано В. Барвінського, фуґах Н. Нижанківського. Також автор зазначав, що твори українських композиторів у навчальній програмі Українського Музичного Інституту в Америці посідають значне місце: учні певних класів філій УМІ обов'язково вивчають поліфонічну музику українських композиторів.

Ще одна цікава праця Ю. Оранського «Різдвяні пісні» з'явилась у журналі «Наше життя» у 1985 р. Автор публікації виводить історичні витoki жанру від прадавніх часів. «Музична будова деяких (коляд – С. Д.) говорить нам про їхній зв'язок зі стародавнім мистецтвом, де музика та слово, танок та пантоміма поєднані... в одну нерозривну дію. Задовго до приходу християнства, наші предки... як і інші народи, гучно та величаво святкували прихід Нового Року. Це зимове свято наступало тоді, коли сонце поверталось з зими на літо. Тоді люди знали одну життєдайну силу – Сонце. Його боготворили та йому поклонялися. Співали пісні-календи (звідси наші коляди), а за тогочасним магічним світоглядом побажання висловлене піснею та танком мало перейти в дійсність. Той чарівний світ поезії, створений народним генієм за старих поганських часів не був цілком відкинений і з приходом християнства. Не перервалась традиція обряду колядування. З приходом нової віри, з признанням Єдиного Бога, нарід переніс свою любов до сонця на Сонце Правди – Ісуса Христа. Нова християнська тематика могутньою течією вливається до старої народної пісні» [9; 10].

Ю. Оранський зауважив, що М. Лисенко, закладаючи основи для відродження української музики, звернувся до джерела, до української народної пісні. А започатковану Лисенком традицію влаштування окремих концертів колядок та щедрівок продовжив Кошиць, показавши вперше широкий європейській, потім американській публіці свою власну творчість, а також мистецтво молодих українських композиторів, його сучасників – Стеценка, Леонтовича, Ступницького та ін. [9; 10]. Автор описує дар голосоведення у обробках Д. Бортнянського, М. Лисенка (різдвяний псалом «Слава Отцю»), О. Кошиця, В. Барвінського, С. Людкевича, В. Ступницького, К. Стеценка, М. Леонтовича. На завершення

дослідження Ю. Оранський подає тексти коляд і щедрівки: «Ой гордопишний пан-господарю» (за М. Леонтовичем), «Ходив – походив місяць по небу» (зі зб. «Українських піснi» Федоровича), «Ой, там за горою» (за М. Лисенком) [9; 11].

Особливим способом популяризації української музики були задумані ним і здійснені портрети українських композиторів у серії «Альбом на екрані», в яких поєднувалися ілюстрації, стерео-записи, мистецьке читання і власні коментарі для висвітлення життя і творчості музичних постатей. Ю. Оранський здійснив такі портрети С. Людкевича, М. Березовського, М. Леонтовича, В. Грудина, М. Фоменка й В. Овчаренка. Ці альбоми почули й побачили з екранів мешканці багатьох міст Америки й Канади.

Так, 6 травня 1978 р. у Філадельфії Відділ США ім. О. Пчілки та Український Музичний Інститут влаштували вечір для відзначення 100-річчя від дня народження М. Леонтовича. Слово про життя і творчість композитора виголосила піаністка Оксана Бризгун-Соколик (Торонто), «а ілюстрації з коментарями – висвітлив і подав для слухання кілька творів М. Леонтовича зі звукозаписів – маестро Юрій Оранський» [2; 1]. Подібний вечір на пошану М. Леонтовича відбувся у Літературно-Мистецькому Клубі в Нью Йорку 9 листопада 1980 р., в якому екранізований альбом фотографій з життя композитора та збірку стереофонічних записів його творів зі своїми коментарями презентував Ю. Оранський [4; 3].

Усе ж першим довершеним образом митця на екрані, став портрет С. Людкевича, підготований Ю. Оранським у 100-річний ювілей композитора. Попередньо його побачили в Нью Йорку і Філадельфії, а 28 березня 1981 р. у Детройті відбулася оригінальна і цікава мистецька імпреза – «Інформації про Альбом на екрані» для вшанування пам'яті Станіслава Людкевича. Професор Ю. Оранський фахово і дбайливо підготував цю імпрезу, а його титанічну працю в розкритті творчості С. Людкевича яскраво описав К. Цепенда у своїй рецензії: «Оригінальність цього вечора була в тому, що доповідач при допомозі прозірок, коментарів, двох рецитаторів (Китааста і Грушкевич) і музичними ілюстраціями відтворив у нашій пам'яті велич і красу музики С. Людкевича». Автор зазначив, що глядачі мали чудову нагоду побачили на екрані знімки визначних українських музикантів, поетів, хорів і оперних солістів, і це викликало в численних присутніх слова признання і захоплення. «Зв'язки С. Людкевича з велетнями української літератури (І. Франко), композиторами (М. Лисенко), численними суспільно-політичними діячами (В. Старосольський, Смаль-Стоцький) ще більше утвердили учасників Вечора у величчї і всебічності зацікавлень надзвичайно талановитого і працюючого, любленого в українській громаді «Сяся» Людкевича, який був композитором, музикознавцем, фольклористом, публіцистом, диригентом і громадським діячем-патріотом» [14; 4].

Наступна така доповідь Ю. Оранського прозвучала в Нью Йорку 29 листопада 1981 р. [3; 3].

Серія «Альбом на екрані» продовжилася портретом М. Лисенка. У Філадельфії 13 березня 1982 р. відбувся концерт, присвячений М. Лисенкові. У програмі прозвучали: опера на одну дію М. Лисенка «Ноктюрн» (лібрето Л. Старицької-Черняхівської); арії з опер М. Лисенка у виконанні А. Добрянського і Е. Іванка. Вступне слово виголосив проф. Ю. Оранський [5; 4].

У цьому ж році, 4 квітня, відзначаючи 105-річницю від дня народження М. Леонтовича, українська громада Лос-Анджелесу урочисто вшанувала великого композитора України. Описуючи цю подію С. Шумський наголосив, що «цей вечір, а зокрема його програма була унікальною, тому що життя і творчість Миколи Леонтовича були майстерно та цікаво передані талановитим музикологом та мистцем, професором українського Музичного Інституту у Філадельфії Юрієм Оранським в супроводі мисткині слова Олі Івах. Переконаливо, з характерним йому спокоєм, проф. Ю. Оранський відтворив сторінки життя, характеристику особи великого композитора, його раннє дитинство, юні роки, його любов до української музики і піснi та бажання творчості. Він змалював цю ніжну, високошляхетну постать Миколи Леонтовича, його палку любов до України та всього, що рідне, його світлу душу. Слова доповідача доповнено своєрідним «Альбомом на екрані», висвітлюнням прозірок (ілюстрацій – С. Д.) з життя, творчості та довкілля композитора. Все єдналися в одну цілість творами композитора у стереозаписах: лунали його чудові пісні, уривки з опери, і укоронувалось безсмертним «Щедриком», який став улюбленою колядою не лише України, але і Америки» [16; 4].

У 10-річчя смерті В. Овчаренка (1889-1974 рр.), автора оперети «Лісова царівна», численних хорових, фортепіанних творів, композицій для духових інструментів і оркестрів, опери «Лис Микита», Літературно-Мистецький Клуб в Нью Йорку 2 листопада 1984 р. провів вечір пам'яті митця. З довершеною доповіддю, ілюстрованою фотографіями, відео- і стерео-записами, речитаціями і коментарями про життя і творчість композитора виступив професор Ю. Оранський [13; 3]. Варто згадати, що Ю. Оранський і В. Овчаренко були близькими приятелями, часто співпрацювали, адже Овчаренко оркестрував кантату «Мазепа» М. Фоменка, а його опера «Лис Микита» при диригентурі Ю. Оранського звучала у Філадельфії, Нью Йорку, Пітсбургу та Чикаго.

Небувала подія відбулася 6 травня 1984 р.: проф. Ю. Оранський з Філадельфії виступив у Торонто з «Альбомом на екрані» про життя і творчість композитора С. Людкевича. Це була вже третя поїздка Ю. Оранського до Торонто. Спершу він приїхав з успішним концертом свого молодіжного хору; згодом – як інструктор із диригування на диригентських курсах, а цього разу як музиколог-дослідник. Володіючи колосальним матеріалом про С. Людкевича, Ю. Оранський заворожив слухачів. Як зазначала відома піаністка-педагог Т. Богданська: «У доповіді згадано життя Людкевича, його творчість, його найважливіший твір «Кавказ». Проф. Оранський підкреслив, що «саме в нашому Торонто перший раз на Американському континенті Український Оперний Хор виконав цілий твір («Кавказ») з симфонічною оркестрою під диригентурою Володимира Колесника в листопаді 1982 року. Уривок цього твору, як і декілька інших уривків, присутні знову мали змогу почути» [12; 4]. Мистецьке читання присвячених композитору поезій та літературних творів (Любович, Калинець), вірш самого Людкевича з чуттям і розумінням прочитала О. Соколик, понад 300 світлин, використаних в «Альбомі на екрані», підсилювали думки доповідача. «Перед очима глядачів Станислав Людкевич постав дитиною, студентом, дорослою людиною в товаристві композиторів Львова.... По закінченні імпрези підійшла до проф. Оранського старша пані і сказала зі сльозами в очах: «Я сьогодні ходила вулицями Львова. Як живим бачила його, як ішов, заглиблений в собі, диригуючи оркестрою своєї уяви...» Дійсно. За неповні дві години ми не тільки ходили по Львові та познайомилися з композитором, а пізнали його так близько, що не раз довге та особисте знайомство не дало б до цього нагоди! Ми пізнали велику людину не тільки Галичини, а цілої України. Людкевич – наш велетень в музиці. І усмішку у присутніх викликали його власні слова – «я, пане добродію тільки через помилку почав студіювати музику» [12; 4]. Такі згадки колег професора свідчать, що лекції-зустрічі, які проводив Ю. Оранський і в США, і в Канаді згуртовували українську громаду довкола славних представників української культури, будили цікавість до їхньої творчості й мали велике значення у вихованні молоді.

У 1981 р., у 20-річницю смерті композитора М. Фоменка, Ю. Оранський підготував доповідь «Альбом на екрані» про його життя і творчість. Доповідь відбулась у багатьох містах США та Торонто. З цієї нагоди у радіопрограмі «Голос Канади» О. Харченко провів інтерв'ю з Ю. Оранським.

У 1987 р., уже з нагоди 25-ліття смерті М. Фоменка Ю. Оранський, попри чисельні концерти, виступив з лекцією про композитора. 18 жовтня у Торонто у доповіді «Альбом на екрані» про творчість митця Ю. Оранський розкрив дитячі і юнацькі роки, зрілість і творчість композитора [12; 4]. Публіка побачила митця в оточенні музикантів, друзів, дітвори, на концертах, у приватному житті, оглянула його видані твори, рукописи, листи, прослухала твори Фоменка, виконані ним самим на фортепіано, його дружиною Ізабеллою (співачка), учнями, зрілими виконавцями, солістами, ансамблями. Доповідач наголосив, що опера М. Фоменка «Івасик-Телесик» здобула першу нагороду в Москві на конкурсі «Юного глядача», про що розповідав актор М. Гагаїв, який, граючи одну з ролей опери, був свідком цієї тріумфальної вистави «Івасика-Телесика» у 1940 р. Будучи визначним композитором ще в Україні, М. Фоменко у 1950-1980-х рр. не існував в українському радянському музикознавстві, про нього не знайшлося жодної згадки ні на сторінках «Української Радянської Енциклопедії», ні в «Музичній Енциклопедії», виданих в СРСР. Тому такі пам'ятні заходи не дозволяли забувати тих свідомо замовчуваних на Батьківщині митців, які творили для української культури.

Згодом, 11 грудня 1987 р. Ю. Оранський влаштував демонстрацію нового «Альбому на екрані», присвяченого історії розвитку дитячих хорових колективів різних країн світу, серед яких і деякі дитячі українські хори. Ці «Альбоми» представлені з великим успіхом у Філадельфії, Нью-Йорку, Детройті, Сан Дієго, Лос-Анджелесі, Торонто, Едмонтоні, Голлівуді та в інших містах США і Канади [1; 1].

Уперше після 50 років життя поза Батьківщиною Ю. Оранський повернувся в Україну, до Львова, 18–26 квітня 1991 р., де у програмі фестивалю «Музика українського зарубіжжя» – до 100-ліття української еміграції виступив з доповіддю, пропагуючи творчість улюбленого композитора М. Фоменка. У ці дні прозвучала його камерна, хорова, дитяча музика, симфонічні твори. «Усе це звучало на фестивалі. 25 квітня учасники події поїхали до Дрогобича, де відбувся концерт з участю виконавців міста. В концерті прозвучали твори М. Фоменка – хорові, фортепіанні та солоспіви» – писала дружина митця Н. Оранська [7; 22].

Організатори фестивалю запропонували Ю. Оранському виступити з доповідями про М. Фоменка в Харкові та Києві. Зустріч у Харкові – рідному як для Ю. Оранського, так і для М. Фоменка, який у 1920-х роках навчався, а згодом викладав у Харківській консерваторії, писав свої перші твори. Мандрівка додала митцеві наснаги і втіхи від того, що прекрасна музика М. Фоменка зачарувала слухачів в Україні.

Грунтовне монографічне дослідження Ю. Оранського про життя і творчість М. Фоменка залишається, на жаль, у рукописах і чекає на публікацію. Майже 20 останніх років свого життя музикознавець працював над «Ілюстрованим енциклопедичним покажчиком українських композиторів

поза межами України», до якого ввійшли відомості про українських композиторів із країн Європи, Північної Америки, Москви, Петербургу, Південної Америки і Австралії (понад 150 персоналій). Така праця вимагала тривалої й уважної підготовки, відпрацювання тексту до найменших нюансів. Як зазначив бібліограф Р. Савицький-мол.: «Це муравлина праця, якою звичайно займаються цілі інститути. В особі Ю. Оранського маємо такий музичний інститут» [11; 2].

Змальовуючи мистецький портрет Ю. Оранського С. Павлишин зазначила: «Велика обдарованість музиканта, відданість своїй справі, всебічна ерудиція – все це захоплювало і високим рівнем знань, і неймовірною широтою діяльності. Такий різнобічний профіль праці був нам відомий у музикантів України – Миколи Лисенка, Василя Барвінського, Станіслава Людкевича...» [10; 21].

Відомий диригент, педагог, мистецький керівник, виконавець Ю. Плевако-Оранський яскраво проявив себе і в музикознавчій царині. Ґрунтовні теоретичні розвідки, розкриття творчих портретів композиторів і виконавців як української діаспори, так і з України («Альбоми на екрані»), рецензії, відгуки на концертні програми, лекції, доповіді в роботі різноманітних наукових конференцій, статті – уся ця багатовекторна музикознавча діяльність Ю. Оранського є зразком служіння рідному народові, спрямована, насамперед, на репрезентацію і популяризацію українського музичного мистецтва у світі й цілеспрямоване і послідовне виховання талановитого молодого покоління у національному дусі далеко за межами своєї Батьківщини.

Список використаної літератури

1. *В Нью-Йорку відбудеться «Альбом на екрані»*. *Свобода*. 1987. Ч. 236. С. 1.
2. *Вечір на пошану Миколи Леонтовича*. *Свобода*. 1978. Ч. 100. 5 трав. С. 1.
3. *Доповідь про Станіслава Людкевича з музичними записами*, яку виголосить проф. Юрій Оранський. *Свобода*. 1981. Ч. 223. 25 лист. С. 3.
4. *Клим Г.* Українське музичне виховання (3 життя Українського Музичного Інституту Америки в шкільному році 1979-1980). *Свобода*. 1980. Ч. 222. С. 2–3.
5. *Концерт присвячений М. Лисенкові*. *Свобода*. 1982. Ч. 48. 13 берез. С. 4.
6. *Майстренко А.* Життя і діяльність Миколи Антоновича Плевака за архівними документами і спогадами. *Пам'ятки*. 2013. Т. 14. С. 141–154.
7. *Оранська Н.* У 50-ту річницю смерті композитора Миколи Форменка. *Свобода*. 2011. Ч. 45. 11 лист. С. 22.
8. *Оранський Ю.* Поліфонічні твори українських композиторів. *Свобода*. 1972. Ч. 215. 21 лист. С. 5.
9. *Оранський Ю.* Різдвяні пісні. *Наше життя*. 1985. Ч. 1. С. 10–11.
10. *Павлишин С.* Один день з Юрієм Оранським (В першу річницю його відходу у вічність). *Свобода*. 2009. № 46. 13 лист. С. 21.
11. *Савицький Р.-мол.* Юрієві Оранському – в його 80-ліття. *Свобода*. 1997. Ч. 30-31. 13 лют. С. 2.
12. *Торонто вшанувало пам'ять композитора М. Форменка*. *Свобода*. 1987. Ч. 212. 4 лист. С. 4.
13. *У 10-річчя смерті Василя Овчаренка*. *Свобода*. 1984. Ч. 208. 20 жовт. С. 3.
14. *Цепенда К.* Детройт у пошану українського музичного велетня. *Свобода*. 1981. Ч. 74. 18 квіт. С. 4.
15. *Шумакова Н.* Юрій Оранський. *Музика*. 1997. № 6. С. 24.
16. *Шумський С.* Лос-Анджелес вшанував М. Леонтовича. *Свобода*. 1982. Ч. 93. 20 трав. С. 4.

References

1. *V Niu Yorku vidbudetsia «Albom na ekrani»*. *Svoboda*. 1987. Ch. 236. S. 1.
2. *Vechir na poshanu Mykoly Leontovycha*. *Svoboda*. 1978. Ch. 100. 5 travn. S. 1.
3. *Dopovid pro Stanyslava Liudkevycha z muzychnymy zapysamy*, yaku vyholosyt prof. Yurii Oranskyi. *Svoboda*. 1981. Ch. 223. 25 lystop. S. 3.
4. *Klym H.* Ukrainske muzychne vykhovannia (Z zhyttia Ukrainskoho Muzychnoho Instytutu Ameryky v shkilnomu rotsi 1979-80). *Svoboda*. 1980. Ch. 222. S. 2–3.
5. *Kontsert prysviachenyi M. Lysenkovi*. *Svoboda*. 1982. Ch. 48. 13 berez. S. 4.
6. *Maistrenko A.* Zhyttia i diialnist Mykoly Antonovycha Plevaka za arkhivnymi dokumentamy i spohadamy. *Pamiatky*. 2013. T. 14. S. 141-154.
7. *Oranska N.* U 50-tu richnytsiu smerty kompozytora Mykoly Formenka. *Svoboda*. 2011. Ch. 45. 11 lyst. S. 22.
8. *Oranskyi Yu.* Polifonichni tvory ukrainskykh kompozytoriv. *Svoboda*. 1972. Ch. 215. 21 lyst. S. 5.
9. *Oranskyi Yu.* Rizdviani pisni. *Nashe zhyttia*. 1985. Ch. 1. S. 10–11.
10. *Pavlyshyn S.* Odyn den z Yuriem Oranskym (V pershu richnytsiu yoho vidkhodu u vichnist). *Svoboda*. 2009. № 46. 13 lystop. S. 21.
11. *Savytskyi R.-mol.* Yuriievi Oranskomu – v yoho 80-littia. *Svoboda*. 1997. Ch. 30-31. 13 liut. S. 2.
12. *Toronto vshanuvало pamiat kompozytora M. Formenka*. *Svoboda*. 1987. Ch. 212. 4 lystop. S. 4.
13. *U 10-richchia smerti Vasylia Ovcharenka*. *Svoboda*. 1984. Ch. 208. 20 zhovt. S. 3.
14. *Tsependa K.* Detroit u poshanu ukrainskoho muzychnoho veletnia. *Svoboda*. 1981. Ch. 74. 18 kvit. S. 4.
15. *Shumakova N.* Yurii Oranskyi. *Muzyka*. 1997. № 6. S. 24.
16. *Shumskyi S.* Loc Andzheles vshanuvav M. Leontovycha. *Svoboda*. 1982. Ch. 93. 20 trav. S. 4.

МУЗЫКОВЕДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЮРИЯ ОРАНСКОГО НА ФОНЕ РАЗВИТИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ

Дациук Степан Яковлевич – профессор, директор Института музыкального искусства, Дрогобычский государственный педагогический университет им. И. Франка, г. Дрогобыч

Среди композиторов украинской диаспоры, способствующих популяризации украинской музыкальной культуры в мире известное имя Ю. Оранского – дирижера, педагога, концертмейстера, автора обработок, рецензента и музыковеда.

Творческий и педагогический труд Ю. Оранского всегда совмещался с музыковедческой сферой. Среди исследований Ю. Оранского – статья «Полифонические произведения украинских композиторов», в которой автор раскрывает эволюцию жанра, анализируя полифонические опусы украинских композиторов. В статье «Рождественские песни» автор показывает историческое происхождение жанра с древних времен, описывает голосоведение в обработках украинских композиторов. Особенным способом популяризации украинской музыки были портреты украинских композиторов в серии «Альбом на экране». Музыковедческая деятельность Ю. Оранского – пример служения родному народу и сосредоточена главным образом на презентации и популяризации украинского музыкального искусства в мире.

Ключеві слова: Юрий Оранский, музыковед, дирижер, композитор, педагог, диаспора.

MUSICOLOGICAL ACTIVITY OF YURIY ORANSKIY ON THE GROUND OF UKRAINIAN DIASPORA'S MUSICAL CULTURE DEVELOPMENT

Datsyuk Stepan – Professor, Director of the Institute of musical art, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych

One of the outstanding name among Ukrainian diaspora's artists, who promote the popularization of the Ukrainian achievements in the world is Yuriy Oranskiy – a conductor, an educator, a concertmaster, an author of musical adaptation, a reviewer and musicologist.

Oranskiy's creative work and pedagogical work were closely connected with his musicological activity sphere. One of the most popular of his works is the article «Polyphonic works of Ukrainian composers», where author reveals evolution of genre, analyzing polyphonic pieces of Ukrainian composers, demonstrates the necessity of their studying in youth musical education. In his work «Christmas songs» the author reveals historical genre base from prehistoric times, describes the gift of vocal leading in adaptation of Ukrainian composers. The peculiar way of popularization of the Ukrainian music was well-planned and fulfilled in the portraits of Ukrainian composers in the series «Album in the Screen». All variety of creative activity of Y. Oranskiy was a model of faithful serving for native nation, was directed firstly for representation and popularization of Ukrainian musical art in the world as well as purposeful and coherent upbringing of talented young generation in national spirit far from the borders of Motherland.

Key words: Yuriy Oranskiy, musicologist, conductor, composer, educator, diaspora.

UDC 78.072(100=161.2)

MUSICOLOGICAL ACTIVITY OF YURIY ORANSKIY ON THE GROUND OF UKRAINIAN DIASPORA'S MUSICAL CULTURE DEVELOPMENT

Datsyuk Stepan – Professor, Director of the Institute of musical art, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych

The Objective of the Paper. The creative figure of the honorable worker of choir art from diaspora, a conductor, educator and musicologist Yuriy Oranskiy are to highlight.

Research Methodology. One of the outstanding name among Ukrainian diaspora's artists, who promote the popularization of the Ukrainian achievements in the world, expose traditional and specific stages of musical art development as well as in emigration and in Ukraine is Yuriy Oranskiy – a conductor, an educator, a concertmaster, an author of musical adaptation, a reviewer and musicologist.

Novelty. Oranskiy's creative work and pedagogical work were closely connected with his musicological activity sphere. One of the most popular of his works is the article «Polyphonic works of Ukrainian composers», where author reveals evolution of genre, analyzing polyphonic pieces of Ukrainian composers, demonstrates the necessity of their studying in youth musical education.

Results. Some publications of R. Savytskiy-junior, N. Shumakova, M. Stadnitska-Helbish, B. Todoriv partly reveal Y. Oranskiy's biography and creative work. Characteristics of his creation as a conductor and an educator can be found in articles of L. Kovalenko, M. Scala-Starytskiy, M. Rybak, T. Bogdanska, S. Pavlyshun, H. Karas's monography. A great number of Y. Oranskiy's comments, opinions, musicologist researches, which were published in the journal «Svoboda», magazine «Our Life» and collections of articles, gives opportunities for familiarization and research of musicological activity sphere.

In his work «Christmas songs» the author reveals historical genre base from prehistoric times, describes the gift of vocal leading in adaptation of D. Bortnyanskii, M. Lysenko (Christmas psalm «Glory to God») O. Koshuts, V. Barvinskii, S. Lydkevitch, K. Stetsenko, M. Leontovitch.

The peculiar way of popularization of the Ukrainian music was well-planned and fulfilled in the portraits of Ukrainian composers in the series «Album in the Screen», where illustrations, stereotypes, art reading and own comments for illumination of lifestyles and creative works of musicians were combined. Y. Oranskiy formed such portraits as M. Berezovskiy, S. Ljudkevitch, M. Leontovich, V. Grudyn, M. Fomenko and V. Ovcharenko. Those portraits were seen and heard from screens by residents of many American and Canadian cities.

The Practical Significance. All variety of creative activity of Y. Oranskiy was a model of faithful serving for native nation, was directed firstly for representation and popularization of Ukrainian musical art in the world as well as purposeful and coherent upbringing of talented young generation in national spirit far from the borders of Motherland.

Key words: Yuriy Oranskiy, musicologist, conductor, composer, educator, diaspora.

Надійшла до редакції 10.07.2019 р.

УДК 78.03(73=161.2):780.616.432

МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ФОРТЕПІАННОЇ ШКОЛИ У США

Осмачко Юлія Олександрівна – аспірантка Інституту музичного мистецтва,

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка,

м. Дрогобич

orcid.org/0000-0002-3274-1888

doi.org/10.35619/ucpmk.vi30.192

yuliaosmachko94@i.ua

Розкрито характерні риси діяльності піаністів української діаспори у США, сповідників традицій львівської фортепіанної школи та її натхненника В. Барвінського. Зроблено спробу висвітлити творчі здобутки та розкрити особливості виконавського стилю Л. Крупи та Ю. Осінчук – кращих учнів Р. Савицького і Д. Гординської-Каранович. Проаналізовано мистецьке життя піаністок, які своєю плідною працею пропагують українське музичне мистецтво в діаспорі. Особлива увага надається аналізу їх концертних виступів та підбраного ними репертуару.

Ключові слова: В. Барвінський, Р. Савицький, Д. Гординська-Каранович, Ю. Осінчук, Л. Крупа, піаніст-виконавці, львівська фортепіанна школа, концертна діяльність.

Постановка проблеми. Українське фортепіанне мистецтво ґрунтується на глибоких і міцних традиціях, основу яких складають композиторська творчість, фахова майстерність українських виконавців і педагогів. Питання висвітлення ознак української фортепіанної школи, збереження її традицій та питання розкриття діяльності її яскравих представників набувають особливої ваги в умовах сьогодення.

Аналіз основних досліджень та публікацій: Дослідженню мистецької діяльності піаністів української діаспори у США присвячена доволі незначна кількість праць. Деякі аспекти творчої діяльності піаністів частково висвітлено у працях Р. Савицького-мол., Н. Кашкадамової, Л. Обух, В. Грудина, Л. Коленської, О. Кузьмович, монографічному дослідженні Г. Карась. Вивченням засад української фортепіанної школи та її ролі в мистецькій освіті займаються Н. Кашкадамова, Н. Гуральник, А. Михалюк та ін. Тому сьогодні важливим є детальне дослідження та аналіз доробку піаністів української діаспори у США й з'ясування їх ролі у розвитку українського фортепіанного мистецтва.

Мета статті полягає у висвітленні мистецької діяльності піаністів української діаспори у США, яскравих представників львівської фортепіанної школи, вихованців її засновника, видатного українського композитора, піаніста і педагога В. Барвінського – Р. Савицького і Д. Гординської-Каранович та їх кращих учнів Л. Крупи та Ю. Осінчук.

Виклад основного матеріалу. Традиційно, поняття «школа» трактується як комплекс знань та навичок, що формує в учнів наукові зацікавлення. У мистецькій освіті школа являє особливий тип творчої діяльності, який полягає в гармонійному поєднанні процесів творення і навчання. Функціонування поняття «школа» в мистецтві має свої особливості, котрі, насамперед, пов'язані з емоційними реакціями, міжособистісним спілкуванням, феноменом творчості як процесу тощо.

Усі особливості мистецької школи безпосередньо стосуються й розвитку фортепіанної школи. Через функціонування такого роду шкіл, кожен піаніст засвоює протягом життя уявлення про сутність та засоби опанування фортепіано, які виникли та сформувалися в піаністичному середовищі, таким чином виробляючи власне ставлення до них на основі набутого досвіду [5; 98].

Формування української фортепіанної школи, припадає на кінець XIX – першу пол. XX ст. Саме в той період відбувалися значні зміни, що супроводжувалися появою когорт піаністів-виконавців, котрі, отримавши професійну музичну освіту в кращих навчальних закладах Європи, продовжували свою мистецьку діяльність на ниві національної музичної культури. Центральною постаттю у формуванні